

แนวทางการจัดการปัญหาสุขภาพของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตำบลบ้านดง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

สุดจินดา ปานคำ¹ อัจฉราภรณ์ มลิวงศ์²

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

119 หมู่ 9 ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โทรศัพท์ : 054-237399 ต่อ 3627 E-mail: jacksutchinda@gmail.com

² คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

119 หมู่ 9 ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โทรศัพท์ : 054-237399 ต่อ 3627 E-mail: atcharabhorn_nick@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยแนวทางการจัดการปัญหาสุขภาพของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตำบลบ้านดง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือในการวิจัย คือ การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดเวทีเสวนา การสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของนักวิจัยและผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เยาวชน รวมถึงคนในชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการ สุขภาวะของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อสร้างการเรียนรู้การจัดการสุขภาพของตนเองเบื้องต้น และเพื่อสร้างแนวทางการสื่อสารด้านสุขภาพที่เหมาะสมสำหรับคนในชุมชน

ผลการวิจัย การวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ที่ชุมชนต้องเผชิญ ปัญหาในอดีตว่ากลุ่ม ต้องรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนอย่างจริงจัง ทั้งนี้จึงได้สะท้อนวิธีการแก้ไขปัญหของคนในชุมชนว่าสามารถทำได้เฉพาะการเรียกร้องสิทธิที่ชุมชนควรได้รับเท่านั้น ในด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้ชุมชนได้มีการจัดการสุขภาพที่เหมาะสมสำหรับคนในชุมชน โดยมีเป้าหมายหลักให้ชุมชนได้เรียนรู้การจัดการสุขภาพของตนเองเบื้องต้น โดยแนวทางการจัดการปัญหาสุขภาพของคนในชุมชน ได้มีความร่วมมือร่วมใจกันเป็นอย่างดียิ่งของคนในชุมชน ที่มีความตระหนักถึงแนวทางในการแก้ปัญหา ร่วมกันอย่างยั่งยืน พบว่า ระบบการดูแลสุขภาพของชุมชนในอดีตที่ผ่านมาเป็นการรักษาตามธรรมชาติ โดยมีปราชญ์ชุมชนคอยให้คำแนะนำ จึงได้แนวทางร่วมกันในการจัดการสุขภาพชุมชนคือ แพทย์ทางเลือก โดยใช้รูปแบบการสื่อสารผ่านผู้นำชุมชน ซึ่งขับเคลื่อนโดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดง โรงพยาบาลชุมชนและชมรมรักษาสุนทรเป็นหน่วยหนุนเสริม

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การจัดการสุขภาพชุมชน, ชุมชน

Abstract

The research to find ways to manage community health problems affected by the Mae Moh power plants with the participation of the people in Ban dong sub-district, Mae Moh district, Lamphang province was a qualitative participatory action research. The tools used were observation, in-dept interview (focus group), public hearings, the joint creation of learning of the researchers and community people to create preliminary self-learning

health management and to create appropriate guidelines for health communication for community people..

The findings analyzed the problematic situations faced by the community in the past that EGAT had to be more seriously responsible for the impacts against the community. It reflected the problem-solving methods employed by the community people that they could only ask for the rights which the community should receive as compensation. For the creation of joint learning process, the community could manage appropriate healthcare for the community people with the main target to get the community to learn basic health management by itself for the guidelines for community health problem management with good cooperation of the community people who realized the ways to solve problem together sustainably. It was found that the traditional health care system was the treatments by nature with the advice of the community wise-men. They found a way to jointly manage community healthcare using alternative doctor and a format of communication through community leaders driven by the Village Public Health Volunteers with the supports of the Ban dong Sub-district Administrative Organization, the Community Hospital and the Herbal Conservation Club.

Keywords: participation, Management of community, Community

1. บทนำ

การสื่อสารนับเป็นปัจจัยสำคัญในการเป็นเครื่องมือในการรวมตัวกันของคนในชุมชน เป็นองค์กรประชาชนหรือประชาคมที่เน้นการมีส่วนร่วมในการตระหนักถึงปัญหา แล้วใช้การสื่อสารมาแก้ไขปัญหามุมมอง อันนำไปสู่การค้นพบทางออกที่เหมาะสมแต่ละชุมชน โดยการใช้สื่อสารในมุมมองนี้ ได้แก่ การสื่อสารระดับบุคคล กลุ่มบุคคล หรือการสื่อสารสาธารณะที่เน้นการพูดคุยกันแบบเปิดเผย จริงจัง และไว้วางใจต่อกันและความแน่วแน่ของคู่สาร (Participants) ในอันที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ลุล่วง (ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2546)

ปัจจุบันการสื่อสารมวลชนนับได้ว่ามีอิทธิพลกับชีวิตประจำวันของมนุษย์เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในยุคที่ได้ชื่อว่ายุคโลกาภิวัตน์ ยิ่งเกิดวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีมากขึ้นเพียงใด ประสิทธิภาพการส่งข่าวสารผ่านสื่อต่างๆ เพื่อการกระจายความรู้ข่าวสาร แนวทางปฏิบัติ ค่านิยม ทศนคติให้แก่มนุษย์ในสังคมก็ยิ่งเพิ่มตามมา การส่งข่าวสารในแต่ละครั้งสามารถครอบคลุมพื้นที่ได้กว้างขวางเข้าสู่กลุ่มเป้าหมายได้ทั่วทุกแห่ง จนอาจกล่าวได้ว่าสื่อมวลชนเปรียบเสมือนกระบอกเสียงที่คอยส่งสังคม ถ่ายทอดค่านิยมและวัฒนธรรมต่างๆ ให้กับผู้คนในสังคมมาก

นักวิชาการด้านการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (servaes, Jacobson, &White, 1996 ; Gumucio Dagron, 2001, Singhal, 2004 Sthapitanonda, 2004) ต่างลงความเห็นพ้องต้องกันว่า “การสื่อสาร” มีบทบาทสำคัญในกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในสังคมอย่างชัดเจนและความสำคัญ บุคคลในวงการด้านการสื่อสารเพื่อการพัฒนาได้ชี้ให้เห็นว่า แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารในการพัฒนาสังคม ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบของการสื่อสารจากเดิม ซึ่งได้แก่ การสื่อสารภายใต้กระบวนการที่คนหลักแห่งความทันสมัยนิยม ซึ่งเน้นการสื่อสารจากบนลงล่าง หรือ การสื่อสารจากผู้มีอำนาจในสังคม (อาทิ รัฐ) ลงไปยังประชาชน ไปสู่การสื่อสารแบบใหม่ภายใต้กระบวนการที่คนแบบทางเลือก ซึ่งให้ความสำคัญกับกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (participatory communication)

ในการพัฒนาประเทศนั้น สุขภาพหรือสุขภาพะ จึงควรเป็นตัวตั้งหรือกรอบของการพัฒนา (ประเวศ วะสี, 2549) เนื่องจากสุขภาพหมายถึงทั้งหมด ในขณะที่การพัฒนาเศรษฐกิจ การศึกษา การปกครอง การพระศาสนา ฯลฯ ที่ผ่านมานในอดีต มักจะมองแบบแยกส่วน ต่างฝ่ายต่างทำ จึงเกิดการติดขัด เช่นเดียวกับการพัฒนารถยนต์เป็นส่วน ๆ ทำอย่างไรก็ไม่สามารถที่จะวิ่งไปได้ จนกว่าจะประกอบชิ้นส่วนทั้งหมดเข้าด้วยกันเป็นรถยนต์ทั้งคัน ในทำนองเดียวกันสุขภาพหรือสุขภาพะ ที่บูรณาการอยู่ในการพัฒนามนุษย์และสังคมทั้งหมด ระบบสุขภาพจึงกว้างใหญ่กว่าระบบสาธารณสุขมาก จึงจำเป็นต้องอาศัยการรวมพลังจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยมีจุดสำคัญที่สุดคือชุมชน ในการออกแบบแผนสุขภาพเพื่อสร้างความสุขในระดับชุมชนที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนนั้น ๆ

อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง เป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วทั้งประเทศเมื่อเกิดภาวะมลพิษทางอากาศในระดับที่รุนแรงเมื่อปี พ.ศ. 2535 และ พ.ศ. 2541 อันเนื่องมาจากการระบายก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ของโรงไฟฟ้าแม่เมาะ ซึ่งครั้งนั้นทำให้ประชาชนเจ็บป่วยเป็นจำนวนมาก พิษผล และสัตว์เลี้ยงได้รับความเสียหายจนไม่อาจประเมินค่าได้ หน่วยงานทั้งภาครัฐ องค์กรอิสระต่างๆ และประชาชนต่างร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจนปัจจุบันสามารถลดปริมาณมลพิษให้อยู่ในระดับที่ไม่เกิดอันตรายต่อสุขภาพ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนับเป็นบทเรียนสำคัญสำหรับการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ของรัฐที่ขาดการวางแผนรองรับด้านสิ่งแวดล้อม และกว่าจะแก้ไขปัญหาให้สำเร็จลุล่วงได้ก็ต้องใช้ทั้งเวลา งบประมาณ ความร่วมมือตลอดจนการทุ่มเทของทุกฝ่ายอย่างเต็มที่

จากปรากฏดังกล่าว ทำให้คณะผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสถานการณ์ของชุมชนควรจะได้รับการยกระดับให้เกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถบริหารจัดการสุขภาพะในชุมชน เพื่อส่งเสริมให้เกิดภาวะที่บุคคลปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีร่างกายที่แข็งแรง มีอายุยืนยาว มีจิตใจที่ดี มีความเมตตากรุณา ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม ดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ และใฝ่รู้ สามารถ “คิดเป็น

ทำเป็น” มีเหตุผล ผลอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข โดยงานวิจัยชิ้นนี้มุ่งความสนใจไปที่การศึกษาเรื่องการสื่อสารของชุมชนในการจัดการสุขภาพะของชุมชน รวมไปถึงการเสริมศักยภาพด้านการสื่อสารเพื่อจัดการสุขภาพะให้กับชุมชนด้วย โดยใช้แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

2.วัตถุประสงค์

1.เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการสุขภาพะของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในชุมชน

2.เพื่อสร้างการเรียนรู้การจัดการสุขภาพะของตนเองเบื้องต้น

3.เพื่อสร้างแนวทางการสื่อสารด้านสุขภาพะที่เหมาะสมสำหรับคนในชุมชน

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิดการวิจัยและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร

ในสภาพสังคมที่คนจะต้องเกี่ยวข้องกันมากขึ้นเช่นปัจจุบัน การสื่อสารก็ยิ่งมีความสำคัญต่อบุคคลและสังคมมากขึ้น หากคนในสังคมขาดความรู้ความเข้าใจในการสื่อสาร ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ ความคิด หรือทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างกันได้ ย่อมจะทำให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมาย ปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุคคลและสังคมทุกวันนี้ มีอยู่ไม่น้อยที่เป็นสาเหตุมาจากความล้มเหลวของการสื่อสาร ดังนั้นการสื่อสารจึงมีความสำคัญสำหรับบุคคลและสังคมหลายด้าน โดยสภาพความเป็นจริงแล้ว การติดต่อสื่อสารของมนุษย์นั้นต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการ อุปสรรคเหล่านี้คือเครื่องกีดขวางหรือสิ่งสกัดกั้นการติดต่อสื่อสารของมนุษย์ให้ด้วยประสิทธิภาพลง (วิรัชสิทธิ์กุล, 2546) นอกจากนั้น การสื่อสารยังนับเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำหน้าที่ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันเพื่อให้ประชาชนได้รับทราบและมีเป้าหมายร่วมกัน และการสื่อสารจะเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาพร้อมกับชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน

กาญจนา แก้วเทพ (2538) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ชุมชน” คือ กลุ่มที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตบริเวณเดียวกัน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน มีฐานะอาชีพที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน (homogeneous) มีลักษณะการใช้ชีวิตร่วมกัน มีการดำรงรักษาคุณค่าและมรดกทางวัฒนธรรมและศาสนาถ่ายทอดไปยังลูกหลาน” ดังนั้น “ผู้นำชุมชน” คือ ผู้ที่บุคคลในชุมชนเดียวกันให้มีการยกย่อง นับถือ ศรัทธาต่อแนวคิดเสนอแนะปฏิบัติตามเพื่อสร้างความเจริญให้แก่ชุมชนของตนเป็นสำคัญ”

ชุมชนสามารถพิจารณาได้ในสามสถานะ (Poplin, 1972, อ้างใน ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล, 2530, หน้า 12-13) คือ เป็นหน่วยของถิ่นที่อยู่ (Territorial Unit) หน่วยของการจัดองค์กรทางสังคม (Social Organization Unit) และหน่วยของจิตใจและวัฒนธรรม (Psycho Cultural Unit) ในแง่ของหน่วยของถิ่นที่อยู่ โดยทั่วไปแล้วชุมชนมักจะ

เกิดขึ้นในที่ตั้งที่มีทรัพยากรธรรมชาติ และมีเส้นทางคมนาคมผ่านในขณะทีลักษณะทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่มีอิทธิพลต่อชีวิตของคนในชุมชน มนุษย์ก็จะปรับและดัดแปลงสภาพทางกายภาพของชุมชนตามความต้องการของตน ตามกฎหมาย ค่านิยม และกิจกรรมทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) เป็นหัวใจของการพัฒนาชุมชน โดยเป็นแนวทางรัฐศาสตร์ในเรื่องการปกครองตนเอง (Self-government) คือ ต้องการให้ประชาชนได้เข้าไปตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ของชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทุกแขนง โดย โคเฮน และ อัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1977, p. 7-9) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้ กล่าวคือ การมีส่วนร่วมโดยทั่วไปหมายถึง การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการตัดสินใจ (Decision Making) แต่ก็ได้หมายความว่า จะเป็นการตัดสินใจเพียงอย่างเดียว ยังใช้การตัดสินใจไปควบคู่กับขั้นตอนการปฏิบัติการ (Implementation) ด้วย เช่น ในการจัดองค์กร การกำหนดกิจกรรมพัฒนา เป็นต้น การตัดสินใจยังมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องของผลประโยชน์ (Benefits) และการประเมินผล (Evaluation) ในกิจกรรมพัฒนาด้วย ซึ่งจะเห็นว่าการตัดสินใจนั้นเกี่ยวข้องเกือบโดยตรงกับการปฏิบัติการ แต่ก็เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และการประเมินผลด้วยเหมือนกัน โดยที่ผลประโยชน์นั้นเป็นผลมาจากการปฏิบัติการ และผลประโยชน์ก็จะมาเป็นตัวกำหนดให้มีการประเมินผล ซึ่งต่างก็ได้รับผลมาจากขั้นตอนการตัดสินใจแล้วทั้งสินนั่นเอง นอกจากนี้ก็จะมีผลสะท้อนกลับ (Feedback) จากการประเมินผลและการปฏิบัติการกลับไปสู่การตัดสินใจอีกด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนา

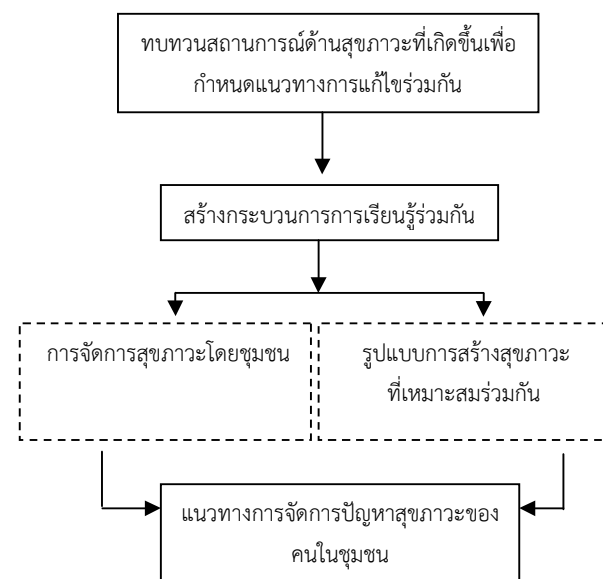
การพัฒนาเป็นศาสตร์และศิลป์ในการใช้การสื่อสารของมนุษย์เพื่อให้เกิดผลต่อการเปลี่ยนแปลงประเทศอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความทันสมัยและการทำให้เป็นอุตสาหกรรม รวมทั้งให้เกิดผลต่อการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลโดยส่วนใหญ่ในสังคมด้วย เช่น การให้รู้จักตัวตนที่แท้จริงของตนเอง (Self-actualization) การได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่อย่างเต็มที่ (Fulfillment of Human Potentials) และการได้มีส่วนผดุงความยุติธรรมของสังคมในระดับที่กว้างขึ้น (Greater Social Justice) (Moemeka, 1994, p.12-13)

การพัฒนา เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นต่อคนในสังคมโดยรวม ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนของสังคมที่ทำให้ตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ดีขึ้น สามารถควบคุมสิ่งแวดล้อมและอนาคตของสังคมได้มากขึ้น และทำให้สมาชิกในสังคมสามารถควบคุมตนเองและควบคุมกันและกันได้ดีขึ้น ซึ่งกระบวนการพัฒนาจะบรรลุเป้าหมายได้ต้องมีการกำหนดเป้าหมาย และทิศทางล่วงหน้าอย่างชัดเจน โดยอาศัยการชี้แนะและการกระตุ้นใจเป็นเครื่องมือ

เนื่องจาก “การพัฒนา” มิได้มีฐานะเป็นเพียง “แนวคิด” อย่างหนึ่งเท่านั้น หากทว่ายังเป็น “แนวคิดที่มีวิธีการนำไปสู่การปฏิบัติ” อีกด้วย และในการปฏิบัตินั้น ต้องการเงื่อนไขและกลไกทางสังคมหลายชนิดเข้าไปเกี่ยวข้อง ณ จุดนี้เองที่การสื่อสารรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลหรือการสื่อสารมวลชนได้ถูกคาดหวังให้เข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วมกับการพัฒนา โดยเฉพาะ

อย่างยิ่ง “การสื่อสาร” เป็นกลไกสำคัญหรือเครื่องมือ (Apparatus) ในการสร้างและหนุนเสริมการพัฒนา จนเรามักกล่าวว่า บทบาทของการพัฒนาและการสื่อสารเป็นเสมือน “ลูกพี่” และ “ลูกน้อง” กัน โดยมี การพัฒนาเป็นลูกพี่ และการสื่อสารเป็นลูกน้อง แนวคิดดังกล่าวเป็นที่รู้จักกันดีในนามของ “การสื่อสารเพื่อการพัฒนา” (Development Communication) (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2543, หน้า 62)

กรอบกระบวนการในการวิจัย

4. วิธีดำเนินงาน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) จากทีมนักวิจัยและผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เยาวชน รวมถึงคนในชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ โดยการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น นำเสนอข้อมูล แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างการเรียนรู้ร่วมกันผ่านเวทีเสวนา การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ การสังเคราะห์ข้อมูลร่วมกันของทีมนักวิจัยและ โดยใช้การบันทึกภาพวิดีโอระหว่างการจัดเวทีเสวนา การบันทึกภาพนิ่งเพื่อบันทึกการร่วมกิจกรรมและการบันทึกเทปการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในประเด็นต่างๆ ภายใต้กรอบกระบวนการในการวิจัยคือ (1) ทบทวนสถานการณ์ด้านสุขภาวะที่เกิดขึ้นเพื่อกำหนดแนวทางการแก้ไขร่วมกัน (2) สร้างกระบวนการการเรียนรู้ร่วมกัน (3) การจัดการสุขภาวะโดยชุมชน (4) รูปแบบการสร้างสุขภาวะที่เหมาะสมร่วมกัน (5) แนวทางการจัดการปัญหาสุขภาวะของคนในชุมชน

5. ผลการศึกษา/การทดลอง

การวิจัยแนวทางการจัดการปัญหาสุขภาวะของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตำบลบ้านดง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ดำเนินการภายใต้กรอบกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตลอดประชาชนตำบลบ้านดง อำเภอมะเมาะ จังหวัดลำปาง ในการนำเสนอข้อมูล และแสดงความคิดเห็นผ่านกิจกรรมการ

จัดเวทีเสวนา การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกต ประกอบด้วย ขั้นตอน ดังนี้ (1) เตรียมทีมนักวิจัยและสร้างความเข้าใจของทีมนักวิจัย ในการลงพื้นที่ (2) ลงพื้นที่เก็บข้อมูล (3) วิเคราะห์ข้อมูลจากการลงพื้นที่ เพื่อทบทวนสถานการณ์ด้านสุขภาพที่เกิดขึ้น เพื่อกำหนดแนวทางการ แก้ไขร่วมกัน (4) สร้างกระบวนการการเรียนรู้ร่วมกัน (5) การจัดการ สุขภาวะโดยชุมชน (6) รูปแบบการสร้างสุขภาวะที่เหมาะสมร่วมกัน (7) แนวทางการจัดการปัญหาสุขภาพของคนในชุมชน

พื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนในตำบลบ้านดงเป็นภูเขา และ พื้นที่ส่วนใหญ่ประมาณ 95% อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ มีหมู่บ้าน ทั้งหมดจำนวน 8 หมู่บ้าน อยู่ในพื้นที่ราบจำนวน 5 หมู่บ้าน และเป็น ชาวเขาซึ่งอาศัยอยู่บนพื้นที่สูงจำนวน 2 หมู่บ้าน (คือ บ้านกลางหมู่ที่ 5 และบ้านแม่ส้าน หมู่ที่ 6) มีจำนวนประชากรจำนวนประชากร 4,675 คน และจำนวนหลังคาเรือน 1,637 หลังคาอาชีพลูก รับจ้าง ทำนา ทำไร่ อาชีพเสริม เลี้ยงสัตว์ ทำของป่า ค้าขาย

ชุมชนบ้านดง อำเภอแม่เม้า จังหวัดลำปาง เป็นชุมชนที่มี อาณาเขตติดต่อกับโรงไฟฟ้าแม่เม้า ดังนั้น ชุมชนบ้านดงจึงได้รับ ผลกระทบด้านสุขภาพในเรื่องของระบบทางเดินหายใจอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เริ่มมีโรงไฟฟ้าแม่เม้าเรื่อยมาจนปัจจุบัน ส่งผลให้สุขภาพ ร่างกายของคนในชุมชนตั้งแต่เด็กจนถึงผู้สูงอายุได้รับผลกระทบที่ หนักความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ซึ่งระบบการดูแลสุขภาพของชุมชนในอดีตที่ ผ่านมาเป็นการรักษาตามธรรมชาติ โดยมีปราชญ์ชุมชนคอยให้ คำแนะนำ และมีการดูแลกันเองในชุมชน ปัจจุบันหน่วยงานของการ ไฟฟ้าฝ่ายผลิตได้มีรถโมบายเคลื่อนที่คอยให้บริการเป็นระยะๆ หรือ หากอาการหนักก็มีการส่งตัวเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลแม่เม้า แต่การดูแลรักษาสุขภาพแก่ชุมชนไม่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ทำให้ เกิดสุขภาพจิตของชุมชนเสื่อมถอยลงอันเนื่องมาจากการที่ชุมชน จะต้องมีการดูแลเอาใจใส่กันเอง เพื่อความอยู่รอดในแต่ละฤดูกาล แม้จะมีโอกาสย้ายไปตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ใหม่

จากการลงพื้นที่ของทีมวิจัย ณ บ้านหัวฝาย ตำบลบ้านดง อำเภอแม่เม้าร่วมกับทีมวิจัยชุมชนได้ร่วมกับวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหาที่เกิดขึ้น ที่เป็นผลกระทบต่อคนในชุมชนพื้นที่ 4 หมู่บ้าน ประกอบด้วยหมู่ที่ 1 (บ้านหัวฝาย) หมู่ 2 (บ้านดง) หมู่ 7 (บ้านสวนป่า แม่เม้า) และหมู่ 8 (หัวฝายหลายทุ่ง) คือ ประเด็นของผลกระทบที่ เกิดจากมลพิษทางด้านกลิ่น (ซัลเฟอร์ไดออกไซด์) / ฝุ่นละออง (ถ่านหิน) / เสียง โดยผู้นำชุมชนได้เล่ารายละเอียดถึงผลกระทบที่ เกิดขึ้นช่วงปลายฝนต้นหนาวปี 2535 (ตุลาคม – กุมภาพันธ์) เหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นทำให้ชาวบ้านล้มป่วยด้วยอาการหายใจไม่สะดวก คลื่นไส้ วิงเวียนศีรษะ เคืองตาและจุกจิก เนื่องจากสูดดมสารซัลเฟอร์ไดออกไซด์ เข้าไป ในกรณีกลุ่มคนที่อ่อนแอ เช่น เด็ก คนชรา ผู้ป่วยโรคหัวใจ ภูมิแพ้ และโรคระบบทางเดินหายใจ ก็ปรากฏการเจ็บป่วยอย่าง เฉียบพลัน นอกจากนี้ปริมาณฝุ่นละอองที่เกิดขึ้นเมื่อเจอกับสภาพของ ความกดอากาศต่ำในช่วงฤดูหนาวก็จะลอยต่ำและเกาะตามบ้านเรือน เรือสวน พื้นที่ไร่นาที่ได้รับความเสียหาย จากสถานการณ์ดังกล่าว กฟผ. จึงยอมลงทุนติดตั้งเครื่องดักจับก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ เพื่อลด ผลกระทบของมลพิษทางอากาศ ถึงแม้จะมีการติดตั้งเครื่องดักจับก๊าซ ซัลเฟอร์ไดออกไซด์แล้วก็ตาม แต่ปัญหามลพิษยังคงไม่หมดไปจาก ท้องฟ้าเหนืออำเภอแม่เม้า โดยเฉพาะพื้นที่ตำบลบ้านดงหมู่ 1,2,7,8 ที่เป็นพื้นที่ได้ทิศทางลมของเหมืองแม่เม้า จึงได้รับผลกระทบและ รุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง สถานการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้ชุมชนได้ต่อสู้เพื่อ เรียกร้องสิทธิ โดยมีข้อมูลยืนยันจากกรมอนามัยระบุว่า แม่เม้ามี ปัญหาฝุ่นขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน โดยจากการศึกษาในปี 2538 –

2543 พบว่าฝุ่นขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอนโดยเฉลี่ยแต่ละจุดจะอยู่ที่ 50 ไมครอนต่อลูกบาศก์เมตร แต่ถ้าเจาะเป็นพื้นที่ จะพบว่าบางจุดมี ค่าสูงเกินกว่า 500 - 2,200 ไมครอนต่อลูกบาศก์เมตร (ค่ามาตรฐาน คือ 120 ไมครอนต่อลูกบาศก์เมตร) จึงทำให้ในปี 2545 กฟผ. ได้จ่ายเงินชดเชยให้แก่ผู้ป่วยในรายละ 5,000 บาท (กรณีมีใบรับรอง แพทย์) และผู้ป่วยนอกรายละ 1,000 บาท และค่าเสียโอกาสในการ ทำงานรายละ 100 บาทต่อวัน รวมทั้งมีรถบริการเคลื่อนที่เพื่อรับ ผู้ป่วยเข้าทำการรักษาที่โรงพยาบาลแม่เม้า แต่ก็เพียงระยะหนึ่ง เท่านั้น หากชุมชนมองย้อนไปที่ระบบการดูแลสุขภาพของคนในชุมชน เองในระดับชุมชนพบว่า ผู้นำสามารถทำได้เพียงการประกาศใช้เสียง ตามสายเพื่อแจ้งข่าวสถานการณ์ของมลพิษ และการใช้ผ้าปิดจมูกเพื่อ ป้องกัน รวมไปถึงหน่วยงานที่เป็นกลไกสำคัญด้านสุขภาพอนามัยของ ชุมชน เช่น อสม. ก็ยังไม่มีแนวทางในการป้องกันปัญหาด้านมลพิษ ที่ชุมชนได้รับอย่างชัดเจน ถึงแม้ กฟผ.จะมีการเข้ามาติดตั้งเครื่องดักจับ ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์เพื่อแจ้งปริมาณก๊าซซัลเฟอร์ฯ โดยมี คณะกรรมการชุมชนเข้าร่วมด้วย แต่ชุมชนมองว่าองค์ความรู้และ เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์เป็นเรื่องเข้าใจยาก และผลของการตรวจวัด ก็ยังอยู่ในเกณฑ์ปกติ แต่ก็มีผู้ป่วยที่ได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่องเพื่อ เข้ารับการรักษาซึ่งมีความขัดแย้งกันระหว่างข้อมูลที่ตรวจวัดได้

แม้ชุมชนจะได้รับการดูแลจากการไฟฟ้า แต่ยังไม่เป็นที่ เพียงพอต่อความต้องการของชุมชน และการสื่อสารระหว่างหน่วยงาน การไฟฟ้ากับชุมชนก็มีการสื่อสารผ่านผู้นำชุมชน ซึ่งผู้นำอาจจะ ถ่ายทอดได้ไม่ทั่วถึง ความรู้ในด้านวิชาการในเรื่องของความรู้ความ เข้าใจรวมถึงสื่อที่ใช้ในชุมชนก็มีน้อย ชุมชนเป็นชุมชนที่ทำงานหาเข้า กินค่า การเปิดรับข่าวสารยังไม่ได้ระบบที่สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้เท่าทันสถานการณ์ ด้วยมลภาวะทางอากาศที่มีการทิ้งดินฝุ่นละออง ส่งผลต่อความเป็นอยู่ระบบทางเดินหายใจมีปัญหา ทำให้เกิดปัญหา ด้านสุขภาพที่กระทบต่อการดำเนินชีวิตของชุมชน

จากการพูดคุยของผู้นำชุมชนร่วมกับทีมวิจัย ได้วิเคราะห์ถึง สถานการณ์ที่ชุมชนต้องเผชิญปัญหามาในอดีตว่า กฟผ.ต้องรับผิดชอบ ต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนอย่างจริงจัง ทั้งนี้จึงได้สะท้อนวิธีการแก้ไข ปัญหาของคนในชุมชนว่าสามารถทำได้เฉพาะการเรียกร้องสิทธิที่ชุมชน ควรได้รับเท่านั้น ทีมวิจัยจึงได้ชวนผู้นำชุมชนทดลองทบทวน กระบวนการวิจัยโดยมีเป้าหมายสำคัญเป็นเรื่องของ “การจัดการสุข ภาวะร่วมกันของคนในชุมชน” เป็นตัวตั้ง ซึ่งมีการลำดับแนวทางของ การจัดการสุขภาพของคนในชุมชนร่วมกันดังนี้ ขั้นที่ 1 ชุมชนควร ทบทวนสถานการณ์ปัญหา(กลิ่น/เสียง/ฝุ่น) ผลกระทบที่เกิดขึ้น และ แนวทางการแก้ไขที่ผ่านมาร่วมกัน ขั้นที่ 2 ชุมชนประเมินว่าองค์ ความรู้ที่เกี่ยวข้องเช่น การตรวจวัดค่าก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ในเชิง เทคนิคและการใช้เครื่องมือ รวมถึงความรู้ง่ายๆที่ชุมชนสามารถดู ค่ามาตรฐานความปลอดภัยของมลพิษได้เอง ขั้นที่ 3 การเรียนรู้ถึง วิธีการดูแลและป้องกันตนเองเบื้องต้นรวมถึงการดำเนินชีวิตอย่าง ปลอดภัย ขั้นที่ 4 การค้นหารูปแบบเพื่อการสื่อสารด้านสุขภาพ ที่เหมาะสมสำหรับคนในชุมชน ขั้นที่ 5 รูปแบบของการจัดการสุข ภาวะร่วมกัน เพื่อสร้างรูปแบบในการสื่อสารยัง กฟผ.ที่เหมาะสมกับ ชุมชนหรือโอกาสในการได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่องกรณีที่เกิดขีด ความสามารถของชุมชน จากสถานการณ์ดังกล่าวทางทีมวิจัย จึงได้ ร่วมกับตัวแทนชุมชนซึ่งประกอบด้วย ผู้นำชุมชน องค์การบริหารส่วน ตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เยาวชน และคนใน ชุมชน เพื่อศึกษาถึงแนวทางของการจัดการสุขภาพที่ได้รับผลกระทบ จากโรงไฟฟ้าแม่เม้าร่วมกันของคนในชุมชน โดยมีเป้าหมายหลักให้

ชุมชนได้เรียนรู้การจัดการสุขภาวะของตนเองเบื้องต้น และสร้างแนวทางการสื่อสารด้านสุขภาวะที่เหมาะสมสำหรับคนในชุมชน

6. การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาการวิจัยแนวทางการจัดการปัญหาสุขภาวะของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตำบลบ้านดง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ได้มีความร่วมมือร่วมใจกันเป็นอย่างดีของคนในชุมชน ที่มีความตระหนักถึงแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน พบว่า ระบบการดูแลสุขภาพของชุมชนในอดีตที่ผ่านมาเป็นการรักษาตามธรรมชาติ โดยมีปราชญ์ชุมชนคอยให้คำแนะนำ จึงได้แนวทางร่วมกันในการจัดการสุขภาวะชุมชนคือ แพทย์ทางเลือก โดยใช้รูปแบบการสื่อสารผ่านผู้นำชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิรัตน์ สมทน (2527) ดังนี้ (1) ให้ความรู้แก่เพื่อนบ้าน หรือการรับรู้จากเจ้าหน้าที่แล้วเป็นผู้ถ่ายทอดต่อให้แก่วบ้านช่วยให้เกิดการพัฒนาด้านสังคม ความเป็นอยู่ให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น (2) สร้างสามัคคีธรรมในชุมชน / หมู่บ้าน การประสานประโยชน์ระหว่างสมาชิกชุมชนสร้างพลังกลุ่มขึ้นมาในการพัฒนา (3) ประสานงานพัฒนาเข้าด้วยกัน เชื่อมโยงความสนใจและความต้องการเข้าด้วยกัน (4) วางแผนพัฒนาชุมชนในรูปคณะกรรมการที่เกิดจากการรวมพลังของสมาชิก ในชุมชนและร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนา (5) สร้างฐานรองรับการพัฒนาโดยเฉพาะสมาชิกในชุมชน สร้างผู้นำรุ่นใหม่ โดยเฉพาะเยาวชนมาทดแทนผู้นำรุ่นเก่า (6) แก้ปัญหาท้องถิ่น โดยการระดมความคิดเห็น โดยการแลกเปลี่ยนจากสมาชิกในชุมชนเป็นสำคัญ (7) ทำหน้าที่บริการด้านข่าวสารด้วยสื่อต่าง ๆ เป็นผู้กระจายข่าวสารให้เผยแพร่ครอบคลุมชุมชน ซึ่งขับเคลื่อนโดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดง โรงพยาบาลชุมชนและชมรมรักษาสุนทรเป็นหน่วยหนุนเสริม

สำหรับการศึกษาในด้านการสร้างกระบวนการการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้ชุมชนได้มีการจัดการสุขภาวะที่เหมาะสมสำหรับคนในชุมชน โดยมีเป้าหมายหลักให้ชุมชนได้เรียนรู้การจัดการสุขภาวะของตนเองเบื้องต้น พบว่า ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนให้เกิดแนวทางในการช่วยเหลือตนเอง พึ่งตนเอง ร่วมกันคิด ร่วมกันดำเนินการ ร่วมกันแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับบทคัดย่อของสนธิ ขาวสอาด (2539) ได้นำเสนอผลการศึกษาบทบาทงานพัฒนาชุมชนในการส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น พบว่า การพัฒนาบทบาทของผู้นำในท้องถิ่นและการปูพื้นฐานให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ในลักษณะโครงการพัฒนาชุมชนต่าง ๆ ในพื้นที่ชนบท จะเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้วิธีการปกครองตนเอง และรู้จักการเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน รู้จักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นทีม เพื่อช่วยกันปรับปรุงพัฒนาให้ท้องถิ่นหมู่บ้านมีความเจริญขึ้นไป การศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการดำเนินการโครงการพัฒนาท้องถิ่นชนบทโดยใช้หลักการพัฒนาชุมชนในหลักการที่ว่า ให้ประชาชนมีส่วนร่วมช่วยเหลือตนเอง พึ่งตนเอง ร่วมกันคิด ร่วมกันดำเนินการ ร่วมกันแก้ปัญหา จะเป็นการช่วยส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้ รู้จัก และคุ้นเคยต่อการปกครองตนเอง ในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนมีความรู้สึกที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง การปกครองของท้องถิ่น ประกอบกับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนมีความเจริญขึ้น ด้วยความเอาใจใส่และความกระตือรือร้นของประชาชนแล้ว ท้องถิ่นนั้นก็พร้อมจะกลายมาเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นได้ง่าย และเร็วขึ้น

ด้วยความมุ่งมั่นของนักวิจัยและผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เยาวชน รวมถึงคนในชุมชนที่ได้ศึกษาบริบทชุมชนและความเป็นไปในการจัดการสุขภาวะที่เหมาะสมสำหรับคนในชุมชน โดยมีเป้าหมายหลักให้ชุมชนได้เรียนรู้การจัดการสุขภาวะของตนเองเบื้องต้น จึงได้แนวทางในการจัดการสุขภาวะชุมชนร่วมกันคือ แพทย์ทางเลือก ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่ดำเนินมาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งควรจะมีการส่งเสริมให้แพร่หลายและพัฒนาวิธีการถ่ายทอดโดยกระบวนการสื่อสารผ่านผู้นำชุมชน โดยเฉพาะอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2543, หน้า 62 ที่กล่าวว่าการพัฒนา เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นต่อคนในสังคมโดยรวม ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ ซึ่งจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนของสังคมที่ทำให้ตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ดีขึ้น สามารถควบคุมสิ่งแวดล้อมและอนาคตของสังคมได้มากขึ้น และทำให้สมาชิกในสังคมสามารถควบคุมตนเองและควบคุมกันและกันได้ดีขึ้น ซึ่งกระบวนการพัฒนาจะบรรลุเป้าหมายได้ต้องมีการกำหนดเป้าหมาย และทิศทางล่วงหน้าอย่างชัดเจน โดยอาศัยการชี้แนะและการกระตุ้นจิตใจเป็นเครื่องมือ เนื่องจาก “การพัฒนา” มิได้มีฐานะเป็นเพียง “แนวคิด” อย่างหนึ่งเท่านั้น หากทว่ายังเป็น “แนวคิดที่มีวิธีการนำไปสู่การปฏิบัติ” อีกด้วย และในการปฏิบัตินั้น ต้องการเงื่อนไขและกลไกทางสังคมหลายชนิดเข้าไปเกี่ยวข้อง ณ จุดนี้เองที่การสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลหรือการสื่อสารมวลชนได้ถูกคาดหวังให้เข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วมกับการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “การสื่อสาร” เป็นกลไกสำคัญหรือเครื่องมือ (Apparatus) ในการสร้างและหนุนเสริมการพัฒนา จนเรามักกล่าวว่า บทบาทของการพัฒนาและการสื่อสารเป็นเสมือน “ลูกพี่” และ “ลูกน้อง” กัน โดยมีการพัฒนาเป็นลูกพี่ และการสื่อสารเป็นลูกน้อง แนวคิดดังกล่าวเป็นที่รู้จักกันดีในนามของ “การสื่อสารเพื่อการพัฒนา” (Development Communication)

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยแนวทางการจัดการปัญหาสุขภาวะของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตำบลบ้านดง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง นี้เป็นการวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วมผู้นำชุมชน องค์กรบริหารส่วนตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเยาวชน รวมถึงคนในชุมชนและภาคที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ การสร้างการเรียนรู้ที่สามารถตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างรอบด้าน ซึ่ง การดำเนินงานวิจัยนี้อยู่ภายใต้กรอบของการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เน้นการพึ่งพาตนเอง และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เท่าทันสถานการณ์ตลอดจนการจัดการสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต และทางสังคม

8. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยแนวทางการจัดการปัญหาสุขภาวะของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตำบลบ้านดง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ได้รับการ

สนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ร่วมกับสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ขอขอบคุณองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดง โรงพยาบาล
ชุมชนและชมรมรักษาสุนไพรรำปางที่เป็นหน่วยงานหนุนเสริมในการ
ดำเนินงานและขับเคลื่อนการจัดการสุขภาพชุมชนโดยแพทย์ทางเลือก
รวมทั้งยังได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชน อาสาสมัคร
สาธารณสุขประจำหมู่บ้านเยาวชน รวมถึงคนในชุมชนตำบลบ้านดง
อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ในการให้ข้อมูลและร่วมเป็นทีมวิจัยใน
การค้นหาแนวการจัดการปัญหาสุขภาพของชุมชนที่ได้รับผลกระทบ
จากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจนสำเร็จลุล่วง
ด้วยดี

9.เอกสารอ้างอิง

- [1] กาญจนา แก้วเทพ. (2538) **การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน.**
กรุงเทพมหานคร : สภาคาทอริกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- [2] กาญจนา แก้วเทพ .กิตติ กันภัย . ปาริชาติ สถาปิตานนท์
(2543). **การสื่อสารกับชุมชน :** แนวคิดหลักเพื่อการพัฒนา.
วารสารนิเทศศาสตร์ ฉบับที่ 2
- [3] เดชพันธุ์ ประวิชัย. (2549). **การสื่อสารเพื่อการพัฒนา.**
พิมพ์ครั้งที่ 5.ปทุมธานี : คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัย
กรุงเทพ
- [4] ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ. (2546). **การสื่อสารสุขภาพ.**
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- [5] วิรัช ลภิตันกุล. (2546). **การประชาสัมพันธ์.** พิมพ์ครั้งที่ 10
ฉบับสมบูรณ์ (ปรับปรุงเพิ่มเติมใหม่). กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [6] ภัสวดี นิติเกษตรสุนทร. (2540) **เอกสารการสอนวิชาพฤติกรรม**
การสื่อสาร. พิมพ์ครั้งที่ 1.(ฉบับปรับปรุง) นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- [7] เสถียร เขยประดับ. (2531). **การสื่อสารเพื่อการพัฒนา.**
กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [8] อรรถพร ปิณฑนโสภา. (2544). **การสื่อสาร การมีส่วนร่วม**
และความพึงพอใจของประชาชนในวิทยุชุมชนจังหวัด
อุบลราชธานีและจังหวัดระยอง (ตุลาคม 2541-สิงหาคม
2544). สภาวิจัยแห่งชาติ.
- [9] Moemeka, Andrew A. (1994). “Development
Communication : A Historical and Conceptual
Overview.” Communication for Development, Albany
U.S.A.: State University of New York Press.
- [10] Quoting L.R. Bertran,(1974) “Rural Development and
Social Communication : Relationships and Strategies”
Communication Strategies for Rural Development.
Proceedings of the Cornell – CIAT International
Symposium, March 17 – 24, New York State College
of Agriculture and Life Sciences, New York.